

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI
VAZIRLIGI**

**NAVOIY VILOYATI PEDAGOGIK
MAHORAT MARKAZI**

**MILLIY TA’LIM YARATILISHIDA
INNOVATSION YONDOSHUVLAR**

**XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
MATERIALLARI**

T O‘ P L A M I

Navoiy-2025

UDK: 37.03.001.76 (075.3)

BBK: 74.26

Milliy ta'lim yaratilishida innovatsion yondashuvlar. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – Navoiy: Navoiy viloyati PMM nashri, 2025. 643 b.

Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazida tashkil etilgan “Milliy ta'lim yaratilishida innovatsion yondashuvlar” mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plamida uzluksiz ta'lim tizimida tadqiqot olib borayotgan olimlar, mustaqil izlanuvchilar ilmiy-nazariy izlanishlarining amaliy tatbiqlari keltirilgan. Raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasini takomillashtirish borasida tajribali pedagoglarning taklif va tavsiyalari, umumta'lim fanlarini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish, ta'lim, fan, xalqaro aloqalar va boshqaruv faoliyatining ustuvor yo'nalishlarini rivojlantirish hamda “Atrof-muhitni asrash va „yashil“ iqtisodiyot yili” Davlat dasturida belgilangan vazifalar doirasida bajarilayotgan izlanishlarga bag'ishlangan ilmiy tadqiqot natijalari yoritilgan.

Konferensiya materiallaridan oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari, umumta'lim maktablari o'qituvchilari, magistrantlar va iqtidorli talabalar hamda shu sohada ilmiy ish olib borayotgan tadqiqotchilar foydalanishlari mumkin.

Tahrir hay'ati raisi

1. Mardanov U.R. - Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi direktori

Tahrir hay'ati raisi o'rinbosari

2. Safarov D.X. - Akademik faoliyat bo'yicha direktor o'rinbosari, professor, p.f.d.

Kotib

3. Pulotov A.M. - Fanlarni rivojlantirish bo'limi boshlig'i, dotsent, p.f.n.

Tahrir hay'ati a'zolari

1. Ro'ziqulov F.R. Pedagogika, psixologiya va ta'lim texnologiyalari kafedrası professori, p.f.d.
2. Do'sanov E.A. Pedagogika, psixologiya va ta'lim texnologiyalari kafedrası mudiri, p.f.f.d., dotsenti
3. Tuxfatullina D.T. - Pedagoglarni kasbiy rivojlantirish bo'yicha direktor o'rinbosari
4. Usmonova R.M. - Tillarni o'qitish metodikasi kafedrası mudiri, dotsent
5. Astanaqulov K.M. - Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim metodikalari kafedrası mudiri, dotsent.
6. Pulatov J.N. - Ijtimoiy-iqtisodiy va amaliy fanlar metodikasi kafedrası mudiri, dotsent.
7. Xasanova X.N. Aniq va tabiiy fanlar metodikasi kafedrası mudiri, p.f.d., professor
8. Choriqulov R.I. Pedagogika, psixologiya va ta'lim texnologiyalari kafedrası katta o'qituvchisi
9. O'tapov Z.B. Pedagogika, psixologiya va ta'lim texnologiyalari kafedrası katta o'qituvchisi
10. Boboqulov J.Q. - Uzluksiz kasbiy ta'limni tashkil etish bo'limi boshlig'i

Texnik muharrir:

Boboqulov J.Q.

Maqolalar mazmuni va ma'lumotlarning haqqoniyligiga muallif(lar) mas'ul.

Konferensiya materiallari to'plami Navoiy viloyati PMM kengashi (2025-yil 30-aprel, 3-sonli) qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

o'z-o'zini anglashiga, ularning motivatsiyasini oshirishga va ta'limda muvaffaqiyatga erishishlariga xizmat qiladi. Shuning uchun, ta'lim tizimida pedagog va psixolog mutaxassislarining hamkorligi alohida ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
2. Avazboyev A. I., Ismadiyarov Yu. (2019). *Kasbiy pedagogika*. Samarqand davlat tibbiyot instituti nashriyoti.
3. Xoliqov A. *Pedagogik mahorat*. Ziyouz.com elektron kutubxonasi.
4. Kenjaboyev A.E., Karimova B.X. (2023). *Pedagogik menejment asoslari*. Termiz davlat universiteti nashriyoti.
5. "Pedagogik mahorat" ilmiy-nazariy va metodik jurnal. (2023, № 10).
6. "Pedagogika. Psixologiya" fanidan o'quv-uslubiy majmua.
7. G'ulomov, S., Abduqodirov, A. (2020). *Pedagogik psixologiya*. Toshkent:

KOMMUNIKATIV KO'NIKMA MUAMMOSI XORIJ MAMLAKATLARI OLIMLARI TALQINIDA

*Latibjonov Rahmatillo Abdurashid o'g'li,
Andijon viloyati PMM katta o'qituvchisi*

Annotation: This article discusses the role of a teacher's communicative skills in pedagogical activity. It presents the opinions of several scholars on the importance of communicative skills for teachers in the context of modern professional training.

Keywords: Communicative skills, teacher, pedagogical activity, professional development, pedagogy.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль коммуникативных навыков педагога в педагогической деятельности. Приведены мнения ряда ученых о важности коммуникативных навыков педагогов в условиях современной профессиональной подготовки.

Ключевые слова: Коммуникативные навыки, педагог, педагогическая деятельность, профессиональное развитие, педагогика.

Kommunikativ ko'nikma – bu insonning o'z fikrlarini aniq va samarali tarzda ifodalash, boshqa odamlar bilan o'zaro aloqada bo'lish, shuningdek, muloqotda yuzaga kelgan turli vaziyatlarga moslashish qobiliyatidir. Kommunikativ ko'nikmalar nafaqat so'zlashuv qobiliyatini, balki tinglash, tushunish, hissiy reaksiyalarni boshqarish va muloqotdagi boshqa ishtirokchilarning ehtiyojlarini hisobga olishni ham o'z ichiga oladi.

XX asrning boshlarida kommunikatsiya faqatgina insonlar o'rtasidagi aloqani rivojlantirishga yordam beradigan har qanday faoliyat sifatida tushunilgan. Kommunikatsiyaning mohiyati o'sha davrda ilmiy tadqiqotlarning maqsadi bo'lmagan. Kommunikatsiyani o'rganish asosan amaliy xarakterga ega bo'lib, ilm-fan va texnikaning rivojlanishi bilan bog'liq holda, katta masofa bilan ajralgan turli dunyoqarashlarga ega bo'lgan odamlarni turli texnologik yutuqlar yordamida birlashtirish zarurati paydo bo'lgan [1, 4-bet].

Shuningdek, G'arb va mahalliy tadqiqot yondashuvlaridagi prinsipial farqlarni ta'kidlash kerak. Amerikalik kommunikatsiya maktabi esa, intellektual pragmatizmning tamoyillarini o'zida mujassam etib, o'zini asosan amaliy nazariya sifatida taqdim etadi [2].

Kommunikatsiyani tadqiq qilishdagi umumiylikni aniqlash va uni tizimli bir butunlik sifatida belgilash uchun kommunikatsiyaning turli sohalardagi rivojlanish mantiqini tushunish zarur.

Tarixan shakllangan ilmiy yondashuvlar to'plamini kommunikatsiya tushunchasiga bir nechta guruhlariga ajratish mumkin: texnokratik, sotsiologik, lingvistik.

Texnokratik yondashuvlar kommunikatsiyani o'rganishga bo'lgan qiziqishning ikkinchi yarmida XX asrda texnik yangiliklarning tez o'sishi va ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning umumiy tezlashishi bilan bog'liq. Kommunikatsiya asosan axborot uzatish jarayoni sifatida ko'rib chiqildi. U birinchi navbatda bir subyektning xabarini (kodi) boshqa subyektga uzatish sifatida tushunildi, tizimli butunlik sifatida ko'rilmadi.

XX asrda **lingvistik paradigma** shakllandi, uning tarafdorlari o'z e'tiborlarini til masalasiga qaratadilar, tilni quyidagi tarzda tushunadilar:

1. **Simbolik kommunikatsiya tizimi** sifatida, ya'ni fonetik va yozma belgilar yordamida kommunikatsiya. Aynan kommunikatsiya insonlarni barcha boshqa turlardan ajratib turadi;

2. **Belgilar amaliyoti**, unda va uning yordamida insoniy shaxsiyat shakllanadi va ijtimoiy mavjudotga aylanadi [3].

XX asr tilshunoslik asrining nomini olib, G.P. Shchedrovitskiy "Hozirgi psixologiya va hozirgi mantiq kamida 70 yil orqada qolgan va ular lingvistik tushunchalar bilan o'z tushunchalarini muvofiqlashtirmaguncha, ularning hech qanday haqiqiy rivojlanishi bo'lmaydi" deb ta'kidladi [3].

Keyingi tarixan shakllangan yondashuv kommunikatsiyani ijtimoiy jarayon sifatida ko'rib chiqish bilan bog'liq. Ijtimoiy fanlarning kommunikatsiya haqida olib borgan eng muhim xulosalari quyidagicha umumlashtirilishi mumkin:

1. Kommunikatsiya — bu insonlarning mavjudlik usuli, ijtimoiy jarayonni shakllantiruvchi asosiy unsur bo'lib, unda odamlar — majburiy ishtirokchilar.

2. Kommunikatsiya — bu nafaqat axborot almashish jarayoni, balki umumiy narsalarni yaratish jarayoni bo'lib, biz axborotni anglash, kommunikatsiya ishtirokchilari o'rtasida umumiy ma'nolarni yaratishga intilamiz.

3. Kommunikativ jarayonlar faqat muayyan kontekstda, madaniyatda ma'no kasb etadi.

4. Kommunikatsiya jarayonida nafaqat ijtimoiy haqiqat, balki shaxsning o'zi ham shakllanadi.

5. Kommunikatsiya — bu ramzlar yordamida umumiy ma'nolar yaratish jarayoni, birinchi navbatda — til.

6. Kommunikatsiya — bu "amaliy fan", chunki tadqiqotchi, tadqiqot jarayoniga kiritilgan holda, o'zi o'rganayotgan kommunikatsion amaliyotning ta'sirini o'zi his qiladi va shu bilan birga, u ushbu kommunikatsion amaliyotni "yaxshilaydi" [3].

Shu tariqa, ijtimoiy fanlar kommunikatsiyani ijtimoiy munosabatlarning "birlashtiruvchi" momenti sifatida ko'rib chiqqan, ijtimoiy haqiqatni shakllantiruvchi dastlabki jarayon sifatida, kommunikatsiyaning amaliy xarakterini ta'kidlagan. Sotsiologiyani asosiy vazifasi jamiyatni va uning faoliyatining qonuniyatlarini o'rganish ekanligini hisobga olgan holda, bu yerda kommunikatsiya ijtimoiy ob'yektni bilish vositasi sifatida ko'riladi, uning mohiyati esa ko'rib chiqilmaydi. Psixologiya nuqtai nazaridan, muloqot – bu insonlarning bir-biri bilan axborot almashish va ijtimoiy aloqalarni o'rnatishning asosiy usuli hisoblanadi. Psixologlar muloqotni individual va ijtimoiy rivojlanish jarayoni sifatida o'rganadilar, bu jarayonlar quyidagi asosiy jihatlar bilan bog'liq:

- Empatiya va muloqot: Psixologik aspektda empatiya, ya'ni boshqa odamning his-tuyg'ularini tushunish va ularga hamdardlik bildirish, muloqotning samaradorligini oshiradi. Empatiya shaxslararo aloqani chuqurlashtiradi va muloqotda o'zaro ishonchni o'rnatadi. Muloqotda empatiya, ayniqsa, insonlar o'rtasida samimiy aloqalarni rivojlantirish uchun muhim rol o'ynaydi.

- Kommunikativ to'siqlar: Psixologiya, shuningdek, muloqotda yuzaga keladigan turli to'siqlarni o'rganadi. Bu to'siqlar odamlarning o'zaro tushunishini to'sib qo'yishi mumkin, masalan, psixologik komplekslar, turli madaniyat va qadr-qimmat farqlari, shaxsiy tajribalar va boshqalar.

- Kommunikatsiya usullari va uslublari: Psixologiya nuqtai nazaridan, muloqotning turli uslublari mavjud. Masalan, ba'zi odamlar bevosita va aniq muloqot qilishni afzal ko'rishadi, boshqalar esa nozik va ehtiyotkor tarzda muloqot qilishni ma'qul ko'rishadi.

Muloqotning ijtimoiy-psixologik roli, shuningdek, ijtimoiy aloqalar va jamiyatdagi individuallikning shakllanishi bilan bog'liq. Jamiyatdagi muloqot orqali shaxslar o'z o'rinlarini, rollarini aniqlashadi va ijtimoiy tizimning turli komponentlari bilan o'zaro aloqaga kirishadilar. Muloqot nafaqat o'zaro tushunishni ta'minlaydi, balki jamiyatning umumiy qadriyatlari va normativ tizimlari bilan ham mos keladi. Muloqot va kommunikativ munosabatlar falsafiy va psixologik nuqtai nazardan muhim tushunchalar sifatida insonning o'zini anglashiga, boshqalar bilan ijtimoiy va psixologik aloqalar o'rnatishiga yordam beradi. Falsafiy va psixologik yondashuvlar muloqotni insonning jamiyatdagi o'rnini anglash va o'zining shaxsiy o'zgarishlarini amalga oshirish vositasi sifatida ko'rib chiqadi. Shuningdek, kommunikativ munosabatlar muammosi insonlar o'rtasidagi munosabatlarning sifatini va samaradorligini oshirishga qaratilgan tadqiqotlarning asosiy yo'nalishidir.

Ko'pgina kasblarda kommunikativ kompetentsiya professional faoliyatning muvaffaqiyati uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ammo, agar kasb ijodiy faoliyat bilan bog'liq bo'lsa, unda kommunikativ kompetentsiyaning ahamiyati aniq bo'lmasligi mumkin. Ijodiy jarayon, odamning o'zining subyektiv dunyosiga singib ketishini va atrofdagilarga unga kirish imkoniyati berilmasligini anglatadi. Shunga qaramay, musiqachilar, rassomlar, fotografchilar va yozuvchilar bilan jamiyat o'rtasidagi faol o'zaro aloqalar ularning professional mashhurligini va talabgorligini oshirishga yordam berishi mumkin. Kalinina S.V, Moiseeva A.A, va Filippovichning tadqiqoti natijasida, shaxsning kommunikativ kompetentsiyasi bilan uning professional faoliyatdagi muvaffaqiyati o'rtasida o'zaro bog'liqlik tasdiqlangan [4].

Shaxsiyat sifatida muloqotga ochiqlik — bu tashqi dunyoga, boshqa odamlar bilan tezda o'zaro aloqaga kirishish qobiliyati bo'lib, ijodiy kasb vakillari, masalan, fotografchilar, professional muvaffaqiyatni oshirishda muhim omil bo'lishi mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, kommunikativ kompetentsiya fotografni muvaffaqiyatli va talabgir qilish imkonini beradi, odamlar bilan aloqadan uzoqlashish yoki muloqotni o'rnatishda qiynalish esa mijozlar sonining kamayishiga, natijada esa professional ravishda talab qilinmaslikka olib kelishi mumkin. Psixologlar kasbida kommunikativ kompetentsiya muloqot jarayonining samarali o'tishini ta'minlaydi, odamlar o'rtasidagi aloqalarni samarali tashkil qilishga imkon yaratadi

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога // Педагогика. 2003. №10. С. 51-55.
2. Поливанова К. Н., Рубцов В. В., Марголис А. А. Первый научно-экспертный семинар «Новое детство» // Психологическая наука и образование. 2019. Т. 24.

3. Лузянина Л. Л. Ценностное отношение к обучаемому как компонент коммуникативной культуры учителя // Вестник Омского университета. 1999. С. 116-118.
4. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога // Педагогика. 2003. №10. С. 51-55.

YOSHLARDA HUQUQIY MADANIYATNI SHAKLANTIRISH YO'LIDA ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI

*Abduraimov Sherali No'monjonovich,
Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazi katta o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda yoshlarni huquqiy ong va madaniyatini shakllantirishda ta'lim-tabiiyaning ahamiyati, pedagogik texnologiyalarning o'ziga xos o'rni ko'satilgan.

Kalit so'zlar: huquqiy ong, huquqiy madaniyat, Huquqiy demokratik davlat, fuqarolik jamiyati, pedagogik texnologiyalar.

Abstract: This article shows the importance of education and the unique role of pedagogical technologies in the formation of legal consciousness and culture of young people today.

Key words: legal consciousness, legal culture, legal democratic state, civil society, pedagogical technologies.

Аннотация: В статье подчеркивается важность образования и уникальная роль педагогических технологий в формировании правосознания и культуры современной молодежи.

Ключевые слова: правосознание, правовая культура, демократическое правовое государство, гражданское общество, педагогические технологии.

Bizning asosiy maqsadimiz huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyatini barpo etish. Huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyatini barpo etish uchun barcha fuqarolarda huquqiy ong va madaniyatni shakllantirish, uni yuksaltirish talab etiladi. Bu borada hukumatimiz tomonidan ko'plab qonun va davlat dasturlari, rejalar qabul qilindi. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining** 2019-yil 9-yanvardagi PF-5618-sonli "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risda" gi farmoni ham shular jumlasidandir. Farmonda ko'rsatilishicha, inson huquq va erkinliklariga hurmat munosabatini shakllantirishga, aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishga, jamiyatda fuqarolarning huquqiy savodxonligi darajasini oshirishga to'sqinlik qiluvchi bir qator muammo va kamchiliklar saqlanib qolinayotganligi tanqid qilingan. Xususan, huquqiy madaniyatni yuksaltirishda, eng avvalo, huquqiy ta'lim va tarbiya borasidagi ishlar tizimli va uzviy olib borilmayotganligi, uzoq yillar davomida bu masala huquqni muhofaza qiluvchi organlar va ayrim davlat organlarining ishi sifatida qarab kelinib, bunda oila, mahalla va fuqarolik jamiyati boshqa institutlarining ishtiroki etarlicha ta'minlanmaganligi sabab qilib ko'rsatilgan. Yoshlarning huquqiy tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillarga nisbatan huquqiy immunitetni shakllantirish, har bir shaxsda qonunlarga va odob-axloq qoidalariga hurmat, milliy qadriyatlarga sadoqat, huquqbuzarliklarga nisbatan murosasizlik hissini uyg'otish ishiga kompleks tarzda yondashilmaganligi, aholining huquqiy bilimlarini oshirishga doir vazifalarning umumiy tusda belgilanganligi hamda ularni amalga oshirishning aniq ta'sirchan mexanizmi mavjud emasligi jamiyatda